

Mezi snem a skutečností

HANA BŘEZINOVÁ

Sny jsou jako hrst chmýří, nikdy
z nich nakonec nic není.

Vladimír Macura: *Guvernantka*

V tomto příspěvku se zaměříme na interpretaci Macurovy prózy *Guvernantka* (1997), budeme se věnovat ústředním postavám prózy a sledovat především rozpor mezi vlastními sny a očekáváními těchto postav, popřípadě mezi sny a očekáváními, které do nich projektuje jejich okolí (tyto představy jsou do značné míry určovány společenským postavením či tlakem společenských norem). V osudech jednotlivých postav se odrážejí také sny a skutečnost české vlastenecké společnosti 19. století. V interpretaci se opřeme nejen o samotný prozaický text, ale také o poznatky Vladimíra Macury jako literárního teoretika.

Hlavními postavami prózy *Guvernantka*, třetí knihy tetralogie *Ten, který bude*, věnované české obrozenecké společnosti 19. století, jsou spisovatel a vlastenec František Ladislav Čelakovský a jeho druhá žena Antonie Čelakovská, rozená Reissová. Kniha nás seznamuje s osudy obou postav od doby těsně před svatbou až do smrti Antonie a nemoci Františka Ladislava. Osobu Františka Ladislava Čelakovského asi netřeba dlouze představovat. Byl to významný český spisovatel a vlastenec, který žil a tvořil v první polovině 19. století, v době rozkvětu jungmannovské generace, jež chápala literární tvorbu i český jazyk jako hodnoty odkazující k všestranně rozvinutému národu (srov. STICH 2004: 178). Antonie Reissová známá také pod literárním pseudonymem Bohuslava Rajska, byla významnou českou vlastenkou a zasloužila se o rozvoj a propagaci dívčího vzdělávání v českých zemích. Tato dívka se ve svých osmadvaceti letech provdala za tehdy šestačtyřicetiletého Františka Ladislava Čelakovského, jehož první žena Marie zemřela krátce předtím. Osud tohoto věkově, ale i ideově rozdílného manželského páru je ústředním tématem Macurovy prózy.

Rozdílné postoje postav, dané generačně odlišným náhledem na každodenní realitu a také na hodnoty literární, vystupují na povrch příběhu zejména díky autorově vypravěčské strategii. V novele se pravidelně střídají party hlavních postav a zároveň hlavních vypravěčů – Františka Ladislava Čelakovského a jeho ženy Antonie. Obě roviny vyprávění se realizují v ich-formě. Díky této kompozici je možno sledovat výrazné rozdíly v jejich vnímání a názorech na přátele, příbuzné nebo také na prožívané dějinné události. V celé próze *Guvernantka* před námi vyvstává

základní téma konfliktu obou postav, zapříčiněného mimo jiné odlišným vnímáním vlastního postavení v manželském soužití. Zvolený způsob vyprávění v ich-formě zanechává ve čtenáři dojem důvěrného osobního sdělení, které asociuje v období 19. století velmi populární žánr deníkového záznamu.¹

K formální stavbě románu patří i zajímavá práce s časovými rovinami, která se vyznačuje jak častými retrospektivními návraty, tak také vyjadřováním aktuálních obav a přání postav adresovaných do budoucnosti. Většina ze zobrazených událostí je reflektována očima Františka Ladislava i Antonie, a to z různého časového odstupu. Vyprávění obou se přitom vzájemně doplňuje. Party vypravěčů jsou vždy vedeny na rovině osobních pocitů a subjektivních interpretací prožitých událostí. Následující ukázka vypovídá o rozdílech se názorech manželů na zakončení debaty o Josefu Václavu Fričovi, kterou vedli po návratu z návštěvy u Fričů:

[František Ladislav Čelakovský:]

Kvůli Fričovi jsem už žádné popotahování neměl. Ani Antonii se naštěstí nepodařilo mě do ničeho namočit. Ovšem musel jsem jí výslovně přikázat, aby se držela v té věci zpátky.

(MACURA 1997: 147)

[Antonie Čelakovská:]

A taky jsem se strachovala, že se pro ty peprnosti švagr uzavře, bude se nám vyhýbat, už teď se bojím, že cítí, jak se mu František vyhýbá, nebude nám už o Pepim nic vyprávět a já se nedozvím, co je s ním nového.

Muž se zlobil, když jsem mu to vytýkala. Docela mírně, protože jsem se bála. Nesnáší z mé strany žádný odpor.

(TAMTÉŽ: 150–151)

V postavách Antonie i Františka Ladislava Čelakovských můžeme vidět konflikt mezi snem a skutečností hned v několika rovinách. První rovinou je oblast osobního soužití muže a ženy v 19. století. V knize je ukázán rozpor a napětí mezi rozdílnými očekáváními, se kterými obě postavy vstupovaly do manželství a které z jejich soužití vplynuly. Dále pak je možno vnímat rozpory na poli konfliktu dvou rozdílných vztahů ke světu – biedermeieru a romantismu. V postavě Antonie vyvstává také spor mezi sny o vzdělání a o práci nejen pro domácnost na jedné, a svázaností normami omezujícími ženu 19. století na druhé straně. Z hlediska literárněteoretického můžeme v knize pozorovat střetávání v té době dominantních literárních poetik, tj. poetiky jungmannovské generace zdůrazňující klasickou formu a vlastenecká témata, a básnictvím romantickým, upřednostňující témata subjektivní a akcentující citovost a individualitu člověka.

¹ Deníková tvorba je jedním z literárních projevů, který byl jako žánr velice populární zejména v době 19. století. O deníku obecně, ale zejména o ženské deníkové literatuře, pojednává kniha Mileny Leanderové *A pláš se, knížko má...* (LEANDEROVÁ 2008).

První rozpor mezi snem a skutečností můžeme vidět v rovině osobního života hlavních postav příběhu. František Ladislav Čelakovský prožívá rozčarování, když si v manželství uvědomuje rozdíl mezi svou druhou a zemřelou první ženou. Toto poznání mu však nepomůže oprostít se od častého srovnávání obou, které Antonie vnímá velmi bolestně. Netaktnost Čelakovského přístupu tak v novele pozorujeme zejména z jejího pohledu:

I František říkává, že utratím víc za domácnost, než se tu kdykoli předtím utratilo. Kdykoli předtím!!! Tak zaobaleně to říká, nevysloví Mariino jméno, nepochválí ji přímo. (TAMTÉŽ: 51)

Antonie je postava impulzivní, má romantické sny a představy a ne ve všech záležitostech je ke svému muži poslušná tak, jak by se na ženu 19. století patřilo. František Ladislav si v Antonii Reissové nebral jen novou manželku, hledal v ní také matku svých čtyř dětí. Antonie v době jejich manželství přivedla na svět ještě další tři potomky, a proto se není čemu divit, že ji starost o rodinu velmi zaměstnávala a vedle dětí se často cítila více jako guvernanta než jako Čelakovského partnerka. Navíc po celou dobu života ve Vratislavi (kam Čelakovského po svatbě následovala) vnímá postava „Toninky“ v domě přítomnost první manželovy ženy Marie. Snad i z toho důvodu se cítí být v rodině pouze „náhradnicí“, guvernankou k dětem. V próze je neklid a potažmo soupeření mezi oběma ženami znát nejvíce v partu Antonie, k níž v noci Marie v představách přichází a s níž také pomyslně rozmlouvá. Antonie vnímá Mariiny návštěvy jako neustálou kritiku svého chování a přítomnost „té druhé“ považuje za překážku ve vztahu se svým mužem.

Věděl dobře, že to není moje ulice ani můj dům. Doufala jsem, že je to třeba tou synagogou v sousedství. Ono podivné zakletí. Ale nebylo to jen proto, protože i tady v Breite Strasse o sobě dávala Marie vědět. [...] Ani byt na Breite Strasse není můj. A jméno ulice jako by znamenalo, že je to tu dost široké pro nás obě. (TAMTÉŽ: 47)

I Antonie před svatbou s Františkem Ladislavem podlehla svému snu – romantickému snu o Básníku a Umělci. Antonie Reissová byla dcerou Antonína Mikuláše Reisse, ale své mládí strávila u švagra, doktora Václava Staňka. V jeho domě se scházela salónní společnost, a díky tomu se i Antonie brzy začala zajímat o život české obrozenecké společnosti a podílet se na jejích aktivitách (viz HÁSEK). V celém románu je znát myšlenkové ovzduší vlastenecké doby 19. věku, v němž byl český básník či spisovatel vnímán jako představitel vlasti, národa, jako tvůrce národní myšlenky. Jak píše Miroslav Hroch ve své knize *V národním zájmu* (1996): „Jazyk se totiž stal spolu s kulturou symbolem národní existence, získal poslání, které daleko přesahovalo jeho funkci

komunikativní“ (HROCH 1999: 79). V próze samé se tento vztah české vlastenecké veřejnosti k umělcům zrcadlí v postavě Antonie, která říká:

Možná i tenkrát, když si o mne přišel do Prahy požádat a já mu nakonec řekla ano, jsem věřila, že volím cosi velkého a vznešeného. Pořád to heslo: Podporujme básníky. Zachraňovat básníky je přece služba vlasti!
(MACURA 1997: 87)

V Antonii Čelakovské před námi vyvstává postava mladé dívky, která se rozhodla vzít si Básníka, ale zároveň staršího muže se čtyřmi dětmi. František Ladislav žil v době jejich seznámení ve Vratislavi a s Antonii se setkal ve vlastenecké společnosti v Praze. Po zasnubách si delší dobu jen dopisovali (jak dokládá dochovaná korespondence viz NĚMCOVÁ – RAJSKÁ 1873), a proto se není čemu divit, že při opětovném setkání před svatbou pocítila mladá Antonie první rozčarování z rozporu romantických snů a skutečnosti.

Básník ležel bezmocně u Staňků v pokoji pro hosty v posteli. Vypadal jako ta vyplavená ryba. Kladla jsem mu na čelo studené obklady a nosila lipové thé s medem. Nechali mi Básníka na starost, abych se mohla blýsknout jako budoucí pečlivá manželka. [...] Dívala jsem se mu do tváře. Usmívala jsem se na něho laskavě, aby nepoznal, jak mi najednou připadá starý, vrásčitý. Aby neviděl, jak najednou vidím, jak mu řídnou a popelavějí vlasy.
(MACURA 1997: 9)

V postavách Františka Ladislava Čelakovského a jeho ženy Antonie se střetávají také dvě rozdílné koncepce vnímání světa. První reprezentuje myšlenkový směr spojený s jungmannovským obdobím národního obrození. Pro něj je charakteristický zájem o jazyk a boj o národní zájmy, který se má odehrávat na poli apolitickém – na poli jazykovém a literárním. Pro jungmannovskou generaci je tak typické to, co Miroslav Hroch přisuzuje obecně jazykově zaměřeným národním hnutím 19. století: „Pokud národní hnutí orientovalo své cíle na jazykové, kulturní a sociální požadavky, jeho předáci měli vliv a autoritu, ale s podílem na politické moci nemohli počítat a ani nepočítali. Šlo jim více o *prestiž* než o moc“ (HROCH 1999: 106; zvýraznil M. H.).

Druhou koncepcí je pak nastupující nové pojmání světa a života – romantismus, pro který je typické individuální hledisko, připojení politického rozměru k dřívějšímu vlasteneckému snažení (události roku 1848) a důraz na aktivní čin jednotlivce. Oba směry se projevují jak v názorech, tak i jednáních (uskutečňovaných i zavrhaných) Františka Ladislava a Antonie, ale také postav vedlejších (jako například básníka Szykowského nebo Františka Palackého).

Pohled Františka Ladislava na svět je pohledem současné starší obrozenecké generace, a to pohledem usedlejším, který ve všem živelném a narušujícím stávající pořádek věcí vidí

nebezpečný anarchismus.² Podle Macurovy koncepce dějin 19. století je Čelakovský představitelem jungmannovské etapy národního obrození, pro niž je typické negativní vymezování se vůči novým vlivům romantismu.³ Názory této generace reprezentované Františkem Ladislavem Čelakovským nebo Františkem Palackým jsou spojeny s uvážlivostí, rozumem a rozvahou. Všechny tyto charakteristiky jsou vtěleny také do románové postavy Čelakovského v próze *Guvernantka*. Čelakovský zde představuje uměřeného obrozence, jehož vlastenecký zájem se soustředí na podporu národa důrazem na národní jazyk a vzdělání. Jakoukoli revoluci vidí jako výsledek rozumového přemýšlení, a to zejména nad pravopisem:

Nová doba žádá činy, říkám si. Mužné a nezvratné. Na všech stranách se to ukazuje. Všude vidět potřeba změny. [...] Rozum má být mírou revolty a změny. Psal jsem Palackému, že jeho lpění na posledních přežitcích minulosti, které ještě hyzdí české zásady pravopisné, je bláhové. [...] Převrací se mi žaludek z těch povykujících zástupů na náměstí, z celé té slavné demokratické verbeže.
(MACURA 1997: 90)

Naproti tomu Čelakovského žena Antonie představuje romantický typ vlastenky. Ženu, která před sňatkem s Básníkem založila a krátce vedla českou dívčí školu v Praze a aktivně se účastnila veřejného společenského života. Zároveň je reprezentantkou romantických ideálů: romantického pojetí života s důrazem na lásku, touhu po změně, velkých činech a svobodě. V próze *Guvernantka* jsou tyto ideály ztělesněny také v postavách polského vlastence Szyjkowského, mladého revolucionáře Josefa Václava Friče nebo cestovatele Fingerhuta (Náprstka). Antoniin romantický duch plný ideálů se odráží nejen v jejích myšlenkách, ale i v mnoha činech, jen těžko slučitelných s tehdejší normou určenou vdaným ženám. Mezi romantické činy, za něž si Antonie od svého muže pochvalu nevysloužila, patří například tajná půjčka peněz od švagra Friče na podporu vydání básně mladého Szyjkowského nebo ranní čekání před vraty vězení, odkud měl být deportován revolucionář Josef Václav Frič. Antonie doslova záviděla mužům jako Frič nebo Náprstek volnost, možnost poznávat a prožívat dobrodružství:

A já litovala tenkrát Hanynku za to, co si vytrpěla, nenáviděla jsem Pepiho pro tu klukovinu, pro tu falešnou vylhanou zprávu o své smrti, ale hned jsem mu zase záviděla ten velký volný prostor kolem, ta cizí města, nové tváře a zážitky a ovšem tu jeho drzou odvahu všechno zpřetrhat a opustit. Můj muž by se zhrozil, kdyby mi mohl číst myšlenky. [...] Bůh nás chraň před novými zážitky, řekl by můj muž.
(TAMTÉŽ: 66)

² „Jinak řečeno, vztah předáků národního hnutí k vládnoucí byrokracii nebyl vztah kompetitivní, nebyl bojem o moc, byl to vztah hierarchický, vztah podřízenosti“ (HROCH 1999: 107).

³ „V představě ‚slovanské poezie‘ a ‚slovanského básníka‘ mohly být zahrnuty určité prvky romantické estetiky (tvořivá, bystrá obraznost, subjektivita), ale současně byly striktně vymezovány a omezovány. Obraznost tvořivá a bystrá – ale korigovaná rozumem. Subjektivita, individuálnost ano – ale musí v sobě obsáhnout život národní. Proti rozervanectví, romantickému ‚nepokojí‘ a světobolu je kladena ‚čistá mysl‘, ‚pokojné svědomí‘, ‚pokojná poezie‘“ (MACURA 1995: 206).

Antonie také touží vykonat podobné velké činy, cestovat a prožívat dobrodružství, jenže je mnohem více než zmiňovaní muži svázána normami a pravidly určenými dívkám, potažmo vdaným ženám v 19. století.⁴ Na rozdíl od jiné ženy, své přítelkyně a herečky Johany Tonnerové, Antonie nemá možnost zpřetrhat vazby na rodinu a přátele:

Záviděla jsem jí, že bude tak brzy v Čechách a v Praze. Věděla jsem, že tam dlouho nevydrží se svou nepokojnou krví, ale stejně jsem záviděla. Možná právě pro tu možnost odejít, jak se jí zlíbí, pro ten pocit stát na jevišti s řadou lamp u nohou, pro ty rychle střídané tváře a rychle střídané osudy.
(MACURA 1997: 102)

Příklady dalších omezení vdané ženy můžeme vidět v nepatřičnosti jakýchkoli kontaktů s muži bez přítomnosti manžela nebo v nemožnosti muži názorově oponovat. „Prvořadou starostí dívky 19. věku bylo dostát požadavkům, které na ni společnost kladla, vyhovět všeobecně závazné normě, modelu dívky, budoucí manželky, matky a hospodyně. A tato norma se v průběhu století měnila jen velmi pomalu. Submisivita, pokora, trpělivost a dovednosti nutné pro vedení domácnosti, tomu všemu se měla dívka naučit“ (LENDEROVÁ 2002: 181). Dalším faktorem svazujícím postavu Antonie v próze *Guvernánka* je zodpovědnost a starost o rodinu, která se stala hlavní náplní jejích dnů v manželství. Pro ženu 19. století, zejména pro její samostatnou literární či jinou tvůrčí činnost, pak byla překážkou i absence vlastního osobního prostoru v domě – místo ženy bylo totiž tradičně vymezeno u „rodinného krbu“, kde žena měla být stále k dispozici své rodině. Tento model vnímání ženy v 19. století podrobněji rozpracovala Virginie Woolfová ve své literárněteoretické práci *Vlastní pokoj* (1929), kde se věnuje především postavením ženy 19. a počátku 20. století ve společnosti a rodině, a to z pohledu sociologického a úžeji genderového (WOOLFOVÁ 1998).

V postoji Antonie ke všem těmto povinnostem je znatelný rozpor. Tato hlavní postava v próze prožívá konflikt mezi společenskou normou spojenou s biedermeierovským životním stylem a mezi romantickými sny s touhou po změně a volnosti. S umrtvujícími pravidly biedermeieru, který kladl důraz na ideál rodiny, klidu a uměřenosti, se Antonie na jednu stranu není ochotna smířit, ale na stranu druhou v knize často vyjadřuje obavu z toho, co by se mohlo stát při opuštění jistot, které tento životní styl nabízí. Konfliktu s biedermeierovským ideálem a svou touhou se z tohoto sevření normami vymanit, získat vlastní prostor a svobodu, je v knize věnována značná pozornost v monologu i jednání postavy:

⁴ „Manžel měl doma všechny pravomoci ‚šéfa‘, vyžadoval absolutní podřízenost a poslušnost, navíc vlídné chování, péči, úctu a lásku. K tomu ho opravňovala nejen jeho role živitele rodiny, ale i vyšší vzdělání, větší společenský rozhled. Pro manželku platila závazná pravidla chování. Měla být něžná, zdrženlivá a stydlivá, upravená, ale nikoli marnivá či fintivá, schopná respektovat ‚libůstky‘ svého muže, zajistit útulné prostředí domova, za žádných okolností se nesměla protivit svému údělu, ale ani si na něj komukoli stěžovat“ (LENDEROVÁ 1999: 99).

Znovu si připadám, že jsem jinde, než mám být. A mrzí mě ta myšlenka [...] Vždycky jsem myslila, že mám jiné poslání, jinou povinnost, než být manželkou svému muži, paní jeho kuchyně a matkou jeho dětí. [...] Proč tedy ten obyčejný konec: společná postel se skvrnkami krve a semene, plná mísa, spousta šití a patálie s dětmi.
(MACURA 1997: 87)

V novele *Guvernantka* tedy můžeme sledovat jak svědectví ženy 19. století, tak i činorodé vlastenky. Antonie krátce před svatbou uskutečnila jeden ze svých snů a krátkou dobu vedla dívčí školu v Praze, ale po svatbě s Františkem Ladislavem se stala manželkou a brzy poté matkou, takže návrat k vyučování na dívčí škole zůstal nesplněným přáním. V rovině vzdělání můžeme vidět další ukázkou svázanosti ženy 19. století normami společnosti (většinou nepsanými). Ukázka hovoří o Antoniiných pocitech při návštěvě přednášky přítele Purkyněho v Praze a o její další touze po vyšším vzdělání:

Ale i přes ty rozpaky jsem byla ráda, že jsem tam seděla, byť jenom jedenkrát a už nikdy potom, že jsem alespoň chvíli nasávala ten pocit: dovídat se něco a moci používat vlastní rozum. A také potom, později, jsem toužila zažít ten pocit ještě jednou a znova.
(TAMTÉŽ: 146)

Další z konfliktů *Guvernantky* se opět dotýká rozdílu mezi nastupujícím romantismem a jungmannovskou etapou národního obrození – nyní se však jedná o rozpor mezi dvěma různými literárními normami. František Ladislav Čelakovský zastupuje generaci umělců inspirovaných národními, vlasteneckými tématy a lidovou tvorbou. Období biedermeieru přitom kladlo důraz především na výchovu čtenáře a na jeho zábavu, vždy však v mezích národního zájmu. Druhou literární normu reprezentují umělci mladé generace, kteří se otevřeně hlásí k tvorbě a životním pocitům romantismu a v tvorbě se odvolávají na lidské emoce, touhy a sny. Pro generaci Antonie Reissové však není v obdivu k oběma literárním proudům zároveň žádný rozpor:

Ještě dlouho potom byl pro mě On prostě Básník. Taky Pepi mu tak říkal. Dokonce s úctou, a on málokdy o někom hovoří s úctou. O Byronovi leda. Nebo o Berliozovi.
(TAMTÉŽ: 8)

Na této ukázce je patrná jednak úcta mladé generace jak ke starší generaci autorů a jejich literárnímu úsilí podporovat národní zájem (mezi něž patřil také František Ladislav Čelakovský), tak také k představitelům světového romantismu (kam náležel anglický spisovatel lord George Gordon Byron nebo francouzský hudební skladatel Hector Berlioz). Naproti tomu generace Čelakovského se vůči romantickým ideálům a uvolnění literární i tematické normy stavěla odmítavě:

– Celé to není nic než póza. Ztracená láska, ztracená vlast, ztracená řeč! [...] A jaká je to ostatně ELEGIE? Rytmus jak pokulhává! Má tu být elegické distichon, hexametru se má

snoubit s pentametrem jako muž se ženou [...] A v jakém metrum že to píše náš poeta?
Raz dva tři čtyři pět šest – dvanáctislabičný iambus! Co je to za míru? K čemu je to
dobré? A tady – slabika chybí a tady přirozeně zase přebývá!
(TAMTÉŽ: 27–28; zvýraznil V. M.)

Jak poznamenává ve své knize *Znamení zrodu* Vladimír Macura: „[...] můžeme v tomto momentu vidět rozpojení ideální jungmannovské syntézy ‚slovanské poezie‘, která se ‚vyrovnala‘ s romantismem příliš brzy – ještě před skutečným prožitím a odžitím romantiky. Možnost takového prožití a odžití byla totiž vázána na jinou představu o funkcích poezie a literatury a mohla být nastolena až v třicátých a čtyřicátých letech v rámci sílících zrealňujících procesů uvnitř obrozené literatury“ (MACURA 1995: 211)

V tomto příspěvku jsme se primárně věnovali interpretaci Macurovy novely *Guvernantka* a soustředili jsme se především na rozpory mezi snem a skutečností. Rozpor a napětí jsme tu zaznamenali hned v několika dimenzích – ve způsobu partnerského soužití Antonie a Františka Ladislava Čelakovských či v odlišnosti biedermeierovského a romantického vnímání světa; tato polarita se projevila také v dobové poetice, ve střetu dvou odlišných literárních norem. Próza *Guvernantka* tak před námi otvírá svět 19. století s důrazem na zdánlivou idyličnost, pod jejímž povrchem se však skrývá vnitřní rozpornost.

Prameny

MACURA, Vladimír. *Guvernantka*. Praha: Mladá fronta, 1997

Literatura

HÁSEK, Jindřich. „Bohuslava Čelakovská-Rajská“, http://www.municipal.cz/osobnosti/celakovska_rajaska.htm
[přístup 2009-08-31]

HROCH, Miroslav. *V národním zájmu: požadavky a cíle evropských národních hnutí 19. století ve srovnávací perspektívě*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999 [1996]

STICH, ALEXANDR. „Rané obrození.“ In LEHÁR, Jan a kol. *Česká literatura od počátků k dnešku*. Praha: Lidové noviny, 2004 [1998], s. 151–204

LENDEROVÁ, Milena. *A ptáš se, knížko má...* Praha: Triton, 2008.

LENDEROVÁ, Milena. „Dívčí a ženské deníky 19. století.“ In táž (ed.). *Eva nejen v ráji. Žena v Čechách od středověku do 19. století*. Praha: Karolinum, 2002, 165–187

LENDEROVÁ, Milena. *K břichu i k modlitbě. Žena v 19. století*. Praha: Mladá fronta, 1999

MACURA, Vladimír. *Znamení zrodu: české národní obrození jako kulturní typ*. Jinočany: H & H, 1995 [1983]

RAJSKÁ, Bohuslava. *Z let probuzení. Kníha třetí. Vzájemné dopisy Antonie Čelakovské (Bohuslavy Rajské) a Boženy Němcové: 1844–1849*. Praha: Jan Otto, 1873

WOLFOVÁ, Virginie. *Vlastní pokoj*; přel. Marin Pokorný. Praha: Marie Chřibská, 1998 [1929]

Between Dream and Reality

The essay presents an interpretation of Macura's fiction *Guvernantka* (The Governess, 1997). Its title suggests the focus of the interpretation, which emphasizes the discrepancy between dreams and reality as observed in several dimensions of the work: particularly in the tension between dreams and expectations of the protagonists, and between dreams and expectations projected onto them by the society. The fortunes of the individual characters also mirror the conflicts and contrasts between the *biedermeier* and the romantic concept of the world. This polarity may be observed in the contest of two distinct literary norms of that period as well. The intention here is to point out that *Guvernantka* provides us with a representation of the world of the 19th century, emphasizing the fact that inner contradictions may be hidden under the external idyllic image. The interpretation inheres not only an analysis of Macura's writing but employs also his own critical observations and methodology.